

**«Теофіпольська центральна бібліотека»
Теофіпольської селищної ради**

**«Трагічні дні рідної землі»
(*Історична довідка*)**

**Теофіполь
2022**

Голодомор 1932-1933

Голодомор 1932 – 1933 років – акт геноциду українського народу, організований Радянською владою у 1932—1933 роках шляхом створення штучного масового голоду.

Голодомор: причини та механізми

Голодомор в Україні 1932-1933 років не був випадковим явищем природного чи соціального походження, як це стверджували спочатку радянські, а згодом проросійські історики. «Смерть через голод» стала наслідком цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодом, тобто геноцидом. Він став покаранням українців за їхній спротив колективізації сільського господарства і небажання перебувати під владою Росії. наслідок руйнування системи сільського господарства і сіл, спричинене примусовою колективізацією, що стала Це покарання

здійснювалося шляхом знищення української культури, мови, традицій. Шляхом штучно організованого голоду радянська влада намагалася вирішити так звану «українську проблему» за наказом Сталіна.

За даними істориків, на початку 30-х років ХХ-го століття основним центром опору більшовицькій політиці колективізації та форсованої індустріалізації було українське село. В Україні сталося понад 4 тис. масових протестних виступів за участю близько 1,2 млн. чоловік. З колгоспів вийшли 41 200 селянських господарств, близько 500 сільських рад відмовлялися приймати нереальні плани хлібозаготівель.

Сталін боявся втратити Україну як ресурс, без якого побудова могутньої індустріальної імперії, здатної завоювати світ, залишалася б тільки мрією.

Не бажаючи втрачати Україну, радянський режим вибудував план винищення частини української нації, що був замаскований під плани здачі хліба державі. Йшлося про повне вилучення всіх запасів зерна, а потім конфіскацію інших продуктів харчування та майна в якості штрафів за невиконання плану здачі хліба. Перетворивши Україну на територію масового голоду, режим перекрив всі шляхи до порятунку. Відбулася ізоляція голодуючих. З цією метою був застосований режим «чорних дошок» і заборона голодуючих виїжджати за межі України. Колгоспи і села, занесені на «чорні дошки», оточувалися

загонами міліції та радянських спецслужб. Звідти вивозили усі запаси їжі. Заборонялася торгівля та ввезення будь-яких товарів. 22,4 мільйони людей було фізично заблоковано в межах території Голодомору.

Ще однією складовою геноциду було свідоме блокування інформації про голод. У січні 1933 року радянською владою було зробленою заяву про відсутність голоду в країні. Сталінський режим відмовився від зовнішньої допомоги.

Наслідки Голодомору

Голодомор 1932-1933 років охопив період з квітня 1932 року по листопад 1933 року. За ці 17 місяців було вбито понад 7 мільйонів людей в Україні і 3 мільйони українців поза її межами, в регіонах, що історично були заселені українцями: Кубань, Північний Кавказ, Нижнє Поволжя та Казахстан.

Пік Голодомору припав на весну 1933 року. В Україні від голоду щохвилини вмирало 17 людей, 1 400 – щогодини, понад 30 тисяч – щодня... Питання кількості людських втрат України від Голодомору досі залишається відкритим.

Реальні цифри загиблих замовчувалися, що підтверджується наданим владою розпорядженням не реєструвати смерть дітей у віці до одного року. Українці у віці від 6 місяців до 17 років становили близько половини всіх жертв Голодомору. У зв'язку з цим, середня тривалість життя українців у 1933 році становила 7,3 року в чоловіків і 10,9 років у жінок. За всю історію людства подібних показників ніде не було зафіксовано.

За антиукраїнською спрямованістю та масштабністю застосування, голод 1932-1933 років виявився найжахливішою зброєю масового знищення та соціального поневолення населення України, якою скористався тоталітарний комуністичний режим.

Тобто Голодомор в Україні став соціально-гуманітарною катастрофою глобального масштабу.

Наслідком злочину геноциду, окрім фізичного вбивства мільйонів людей, стало руйнування традиційного українського устрою життя. Голод став зброєю масового біологічного знищення українців, на довгі десятиліття порушив генетичний фонд народу, призвів до морально-психологічних змін у свідомості українців.

Традиційна культура та народні звичаї зазнали деформації. Голодомор повністю змінив звичний порядок господарювання на селі. На десятки років українські селяни були зведені до становища безправних колгоспників, позбавлених паспортів та пенсій.

Психологічними наслідками Голодомору стали почуття вини та сорому. Люди відчували провину за те, що не змогли врятувати рідних, сором за аморальні вчинки, які чинилися задля виживання.

Із послабленням комуністичного контролю над суспільним життям у другій половині 1980-х років відновлюється пам'ять про Голодомор. З 1993 року в Україні на державному рівні відбувається вшанування безневинних жертв Голодомору. У листопаді 2008-го в Києві було споруджено Національний меморіал жертв Голодомору. Загалом в Україні встановлено понад 7.100 меморіалів, пам'ятників та пам'ятних знаків, присвячених жертвам Голодомору.

Голод 1932-1933 років на Поділлі

На Поділлі 90 років тому, як і по всій Україні, лютував штучний голод. Немає родини, якої б таким чи іншим чином не торкнувся Голодомор 1932-1933 рр. За свідченнями очевидців, вимирали цілі вулиці. Від голодомору постраждало 835 міст і сіл нинішньої Хмельницької області. Голод панував в окремих господарствах та сім'ях одноосібників у Деражнянському, Меджибізькому, Гриців-

ському, Полонському, Летичівському, Старокос - тянтинівському районах. У травні 1933 р. навіть у прикордонних районах, де були певні пільги і послаблення хлібозаготівель, зокрема, і Проскурівському, голодувало населення 21 сільради з 57, Новоушицькому - 11, Кам'янець-Подільському - 4 сільради.

Подільське село в 1932-1933 роках не обминув найогидніший витвір голодомору – канібалізм. Його жертвами ставали, насамперед, діти. Траплялися випадки, коли людоїдами ставали й батьки. Людоїдство зареєстроване офіційними органами у масових випадках. Тільки на Поділлі виявлений 71 випадок. Голод нещадно розправлявся з хліборобами. За перших 3 місяці 1933 року у деяких селах на Поділлі померла або покинула свої села третина населення. На кінець квітня 1933 року тільки в половині районів Вінницької області, за офіційною статистикою, налічувалося 106698 опухлих. Із «цілком таємних» партійних документів відомо, що в багатьох селах смерть щоденно забирала по 20-30 чоловік, а в деяких – по 45-47 чоловік. Весною 1933 року збільшувалося число дітей-сиріт. Матері сповивали немовля і клали на лаві вокзалу, під плотом, на порозі лікарні, під дверима будинків. Навесні і влітку тисячі хлопчиків і дівчаток, які залишалися сиротами, жебракували у містах і селах. За півроку на Поділлі кількість сиріт зросла в 40 разів.

У Хмельницькій області встановлено 34 тисячі 347 осіб, які померли від Голодомору 1932-33-го років.

Голод 1932-1933 років на Теофіпольщині

Великий терор щодо селянства Теофіпольщини розпочався у 1930 році під час насильницької колективізації сільського господарства. Особливо великих знущань зазнали так звані куркулі. Заможних селян і нерідко середняків, які не бажали вступати у колгоспи, грабували, відбирали землю, худобу, будівлі, все нажите їхньою працею майно, сім'ї «куркулів» викидали з хат на вулицю, забороняли родичам і односельцям надавати їм притулок.

Великого розмаху набрали репресії початку 30 років, почався великий перелом. Ламалося все – звичайний уклад життя, людські стосунки, долі.

26 лютого 1930 року почалось всеукраїнське селянське повстання. З березня селянська революція охопила майже усі села Теофіпольського і Базалійського районів. Селяни, особливо жінки, громили колгоспи, розбирали коней, худобу, інвентар, насіння.

Селянські повстання і виступи в селах району проходили протягом 15 днів, під час яких у Теофіпольському районі загинуло 4 чоловіки, 3 – поранено, 20 – побито, ліквідовано ряд колгоспів.

Щоб доконати українських селян, зробити їх послушними в 1932 році план хлібоздачі в Україні був збільшений на 44 відсотки. Голод охопив і Теофіпольський район. Зібрати дані, скільки померло від голоду по кожному селу, не вдалося, проте встановлено, що у селах, віддалених від кордону, померло багато людей. За даними різних

джерел встановлено, що в селищах та селах Теофіпольського району у Голодомор 1932-1933 років загинуло понад 640 чоловік.

Голодомор на Теофіпольщині у 1933 році не скінчився. Він мав місце і в наступні роки.

Вшанування жертв Голодомору

Пам'ять про Голодомор стала невід'ємною частиною національної пам'яті українського народу. Щороку в четверту суботу листопада українці запалюють свічки як символ пам'яті про вбитих голодом.

Використана література:

1. Василенко, Володимир

Голодомор 1932 – 1933 років в Україні як злочин геноциду: правова оцінка . - / В. Василенко. – Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2009 . – 48 с.

2. Вавринчук М. П., Маркова С. В.

Голодомор 1932-1933 років на Хмельниччині: причини і наслідки / М. П. Вавринчук, С.В. Маркова . – Хмельницький, 2008 . – 218 с.

3. Голодомор 1932-1933 в Україні: документи і матеріали / Упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України. – Київ : вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007 . – 128 с.

4. Голод на Поділлі: Книга свідчень . – Кам'янець – Подільський, 1993 . – 102с.

5. Голодомор 1932-1933 років на Теофіпольщині, 2010 . – 152 с.

6. Лиха коса голодомору: 1932-1933. Авт. Колектив: П.П. Панченко, М.О. Багмет, М. А. Журба та ін.- Київ: Украна, 2008 . – 432 с.

Електронні ресурси:

1. Голодомор в Україні (1932—1933) - — Вікіпедія
<https://uk.wikipedia.org> › wiki ›
Голодомор_в_Україні_
2. Голод 1932-1933 років в сучасній українській історіографії<https://old.uinp.gov.ua> › publication ›
golod-1932-193...
3. Голодомор в Україні 1932-1933 років
<https://austria.mfa.gov.ua> › spivrobotnictvo › golodomo...
4. Голодомор на Хмельниччині: про що свідчать архівні ...
<https://ye.ua> › Всі новини › Історія
5. Пам'ятаємо - Життя Теофіпольщини
<http://teoredak.com> › ... › № 48 від 26.11.2020 року

Склала:

Л.Л. Кравченко

**Відповідальна
за випуск:**

С.А. Рудик